

Pacifizmus és a nő felszabadítása.

Írta: RÓNAI ZOLTÁN,

Korunk békére irányuló törekvéseiben jelentős szerepe van a nőknek. S még nagyobb szerepet kell játszaniok a jövő ily irányú mozgalmában. A nőnek a béke mellett való helyét elsősorban nem az a körülmény szabja meg, hogy a nő az élet adója, nem az anyai ösztönök és érzések. Harcos társadalomban az egész társadalom militarisztikus felfogása áterjed a nőre is. Amint az uralkodó osztályok ideológiája megfogja az alsó osztályok lelkét is, ép úgy kapják meg az uralkodó nem eszméi a női nem lelki világát. Gondoljunk az ókor spártai nőire s a modern Spárták asszonyaira. Anélkül, hogy az anyasággal kapcsolatos érzések fontosságát kicsinyelni kívánám, meg kell állapítanom, hogy a modern nőt elsősorban a háborúval összefüggő társadalmi irányzatok felismerésének kell a pacifizmus felé vezetnie. A háborús állapot, a háborús szellem t. i. szükségszerűen megerősíti azokat a társadalmi tendenciákat, amelyek a nők felszabadításának áramával ellentétes irányúak.

A nő teljes emancipációja ugyanis csak demokráciában mehet végbe. A feltörekvés szabadsága s a társadalmi emancipációhoz vezető politikai eszközök, elsősorban a választójog, a demokratikus fejlődés nélkül elképzelhetetlenek. A nő felszabadítása egy olyan demokráciát követel, amelyben a nő is kivívhatja a maga helyét. Mindennemű elnyomott társadalmi réteg mozgalma, nőmozgalom ép úgy, mint munkásmozgalom, csak a demokrácia levegőjében kaphatnak erőre. S a demokrácia erőteljes kialakulása lehetetlen, ha valamely társadalomban a militarisztikus irányzatok kerekednek felül.

Ennek több oka van. Közülük csak néhány. fontosai ragadunk ki. Az igazi demokrácia az önkormányzat elvét, a hadsereg, legalább is jelenlegi történelmi formájában a tekintélyi elv, a tekintélyt elven nyugvó fegyelem uralmát képviseli. Ezért kapcsolódik minden államban a hadsereghez a régi uralkodó osztályok érdeke s ezért játszanak oly jelentős szerepet a tisztí karában a régi rend megszemélyesítői. Mindaz, ami a militarizmust erősíti, fokozza a tekintély s gyengíti a demokratikus kritika szellemét.

Egy másik szempont is szembeállítja a háború hatása alatt erősödő militarizmust a modern demokráciával. Ez a pénzügyi kérdés. A militarizmus a hadi kiadások emelését kívánja majd a békében is. A demokrácia szaporítja azoknak a számát, akik a kulturális kiadások növelése mellett törnek lándzsát a militarisztikus terhek rovására. Ez a szükségszerű ellentét arra vezeti a militarizmust, hogy ne nézze szívesen a demokrácia erősödését. Erős, eredményekkel kecsgető nőmozgalom azonban nem lehetséges gyenge, fejletlen demokráciában.

De az államok állandó háborús állapota nemcsak oly irányzatokat fejleszt, amelyek közvetve, hanem olyanokat is, amelyek közvetlenül nőellenesek. Az a szellem, amely a háborúskodással, az izmosodó militarizmussal jár, a nő társadalmi értékének csökkentésére vezet.

Az a leghatalmasabb társadalmi ok, amelyik a nő társadalmi alárendeltségét idézte elő az ősidőktől kezdve a mi korunkig: a női és a katonai hivatás ellentéte. Főleg biológiai okok hatása alatt a kezdetleges társadalmak munkamegosztása úgy alakult ki, hogy a harcos és a vadász szerepét a férfi töltötte be, a békés társadalmi munka terhe pedig a nőre hárult. A fegyver erőt, uralmat, a fegyvertelenség gyengeséget, elnyomást jelentett. A társadalmi fejlődés során a harc jelentőségének minden fokozódása a férfi, a békés kultúra fontosságának minden növekedése a nő társadalmi helyzetének emelkedését jelenti.

A relatív béke hosszú időszaka korunkban lehetővé tette a nő emancipációja felé irányuló mindennemű mozgalom fellendülését. S a mi korunkban is, az aránylag legkevésbé militarizálódott társadalomban a legmagasabb a nő társadalmi értéke: Amerikában és Angliában.

A militarizmusnak, a háborús szellemnek minden térfoglalása a harcos férfi önértékét, fontosságának tudatát emeli. Militarisztikus államok minden intézményét át meg átszővi a harcos jutalmazásának gondolata. Tekintsünk a régi Róma jogára. A háborúban résztvevő harcosok választójoggal való felruházása eszméjének felvetődése például társadalmunk gondolatvilágának militarizálódására mutat. A katona, a férfi társadalmi fontosságának tudata a férfi minden társadalmi pozíciójának a megerősödésével jár. A politikai élet szorosan összefügg a családi élettel. A férfi politikai monopóliuma rendszerint együtt jár a férfi családi egyeduralmával. Ha ehhez még hozzávesszük a prostitúció szerepének az állandó háborúskodással szükségszerűen equitárió térhódítását s a nőnek ezzel járó értékcsökkenését, akkor tisztán kell látnunk, hogy mindenfajájú öntudatos nőmozgalom legvitálisabb érdeke, hogy előmozdítsa minden olyan törekvést, amely az államok anarchiája helyébe az államok organizációját, békés együttműködését akarja léptetni.

A tartós háborús állapot nyilvánvaló hatása továbbá, hogy a nők számát fokozza, a férfiakét csökkenti. Minden olyan változás amely a nemek arányát úgy változtatja meg, hogy a nők számát szaporítja, kedvezőtlen a nők emancipációs harca szempontjából. Az a törvényszerűség, amely az áruk értékének világában érvényes, észlelhető az emberi értékek világában is. A nagy kínálat, a nagy szám nem alkalmas a női érték fokozására. Az amerikai nők az európaiénál jóval kiválóbb társadalmi helyzete a gyenge militarizmuson kívül az amerikai nők aránylag csekély számára is vezethető vissza.

De a nő társadalmi helyzetének rosszabbodása nemcsak a nők növekvő számával, hanem a megcsökkentett férfinepesség pótlásának a szükségességével is összefüggésben van. Ha a háború befejezése nem a tartós és biztosított béke korszakának kezdetét, hanem egy új háborúra készülő korszak elejét jelenti, akkor az egész népesedési politika a harcosok gyarapításának jegyében fog állani. A népesedési mozgalomnak az új iránya, amelynek a jelszava nem a minél több ember, hanem a minél több jól élő ember, a faj javításának erőteljesen csak a legújabb időkben fellépő gondolata, amely elsősorban minőségi javulást, a faj nemesítését tűzi ki céljául a degeneráltak szaporodásának meggátlása, a profilaxis útján, a háborús törekvések megerősödése esetén a múlt törekvéseinél is erősebben fogja magával szembetalálni azt az irányt, amely minden áron csak több embert akar. S míg a racionális népesedés, különösen a fajjavító népesedési politika a nő egyéniségének a fejlesztésére, erősítésére vezet, addig az a népesedési politika, amelyik előtt csupán a minél nagyobb népszám gondolata lebeg, a nőt a szülőgépi színvonalára süllyeszti, egyéni értékét csökkenti.

S a népesedési politikának jellemeztem iránya nemcsak azért fakad az állandó háborúskodásra való berendezkedés gondolatköréből, mert a háborúra való készülődés minél több férfit kíván, hanem azért is, mert a háborús terhek növekedése mellett az államok inkább választják a születések növelését, mint a halálozás csökkentését a politikáját. A rövidlátó népesedési politikának ez azért kedvezőbb, meri; átmenetileg olcsóbb s minden háborús terhek alatt roskadó állam vezetőinek körében növekszik a rövidlátóknak a száma. A nő felszabadítására irányuló mozgalom kilátásai azonban csak akkor javulnak meg, ha a halálozás csökkentése, az emberélet megóvása lesz a né-

pesedési politika vezető elve. Az a népesedési politika kedvező a nőemancipációra, amely nem süllyeszti az egyest a tömegbe, hanem súlyt helyez minden egyén minél nagyobb boldogulására. S amelyik az egyéni élet növekvő értékét az anyaság fokozott védelmével becsüli meg. Az emberélet nagyobb ökonómiaja az anyaság nagyobb megbecsülésével, erőteljesebb védelmével és megduzzadt szociálpolitikai terhekkel jár együtt. Nőfelszabadítás, anyavédelem a szociálpolitikai terhek növelését, állandó háborúra való készülődés pedig csökkentését jelenti.

Ezek a megjegyzések nem akarják azt a pesszimista hitet felkelteni, mintha a világháború lehetetlenné tette volna a nőkérdés modern megoldását. Csak azt akarták hangsúlyozni, hogy a háborúk korszaka, a háborúkra való készülődés megerősíti azokat a tendenciákat, amelyek a nők emancipációs harcára kedvezőtlenek. Hogy a háború állandósítása a nő értékének állandó süllyedésére vezetne. A nő értékének igazi emelkedése csak a nemzetközi rend korszakával veheti kezdetét. Mi reméljük, hogy a világháború ezeknek az irányzatoknak a világos felismerését, a háború borzalma a pacifizmus háborúját csak erősíteni fogja. A lelkeknek az átalakulása gyorsabban fog bekövetkezni, mint ahogy a háború nélkül következett volna be. A háború katalizátora lesz a békére való törekvésnek. S ha a nőknek a békés kultúra munkájában való térfoglalása együtt jár majd a háborús veszély elleni mind erősebb küzdelemmel, akkor a nők küzdelmében egy oly tendenciát nyer a pacifizmus, amelynek segítségével erősebben fog ellenállani tudni a világháború kiváltotta új háborúra vivő irányzatoknak. Ma a különböző államok háborús géniuszaik küzdenek egymással. A béke bekövetkeztével minden államon belül megkezdődik a háború géniuszáinak küzdelme a béke géniuszáival. Akkor fog csak elválni, vajjon sikerült-e a háborúnak legyőzni a békét, vagy a béke győzi-e le a háborút?